

Nynäshamn kommun

kommunstyrelsen@nynashamn.se

Rektor Marie Johansson

marie.johansson@nynashamn.se

Återkoppling

efter kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisning
på Gröndalsskolan i Nynäshamn kommun

Inledning

I denna skriftliga återkoppling presenteras de enkätresultat och utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömer är relevanta för Gröndalsskolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Denna återkoppling syftar till att vara ett stöd för hur skolan kan utveckla sitt arbete vad gäller rektorns styrning och undervisningens genomförande.

Ett flertal bestämmelser i skollagen relaterar till sex- och samlevnadsundervisningen, till exempel syftet med utbildningen (1 kap. 4 § och 5 §), ledningen av utbildning (2 kap. 9 §), reglerna om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap.), kompetensutvecklingsbestämmelsen (2 kap. 34 §) och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 25 §). Dessutom har rektorn enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för sex och samlevnad som ämnesövergripande kunskapsområde SKOLFS 2010:37, avsnitt 2.8.

Återkopplingen grundar sig på en webbenkät till rektor och lärare samt ett verksamhetsbesök där Skolinspektionen genomförde dokumentstudier och intervjuer med rektor, lärare, elevhälsans personal och elever i årskurs 5-6 och 8-9. Intervjuerna genomfördes den 5-6 september 2017 av undervisningsråd Marita Bergman och utredare Anette Hamerslag.

Fakta om Gröndalsskolan

Gröndalsskolan är en kommunal grundskola med förskoleklass och årskurserna 1-9 som är belägen i Nynäshamn kommun. Gröndalsskolan har ca 600 elever och av dessa elever är 40 elever nyanlända. Gröndalsskolan leds av en rektor tillsammans med sin ledningsgrupp som består av rektor 100 %, två biträdande på 50 %, två arbetslagsledare med ledningsuppdrag på 10 % vardera riktat mot de två små F-3 enheterna och en administrativ chef på 60 %. Skolans elevhälsoteam består av skolsköterska, skolpsykolog, skolkurator och speciallärare.

På skolan finns även en utvecklingsgrupp där ledningsgrupp och sex förstelärare arbetar med skolutvecklingsfrågor.

Enkätresultat

Nedan sammanfattas Gröndalsskolans enkätresultat och jämförs med resultaten från den bredare kartläggningen av sex- och samlevnadsundervisningen på 450 slumpmässigt utvalda grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

På Gröndalsskolan	Kartläggningens resultat
dokumenterar skolan inte sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen	42 % dokumenterar
har skolan inte kartlagt vem som gör vad i sex- och samlevnadsundervisningen	36 % kartlägger
har skolan satt upp mål för arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen	25 % anger detta
används elevhälsan i planering av sex- och samlevnadsundervisningen	59 % anger detta
används elevhälsan i genomförande av specifika sex- och samlevnadslektioner	45 % anger detta
används elevhälsan i lärarnas kompetensförsörjning kring sex och samlevnad	45 % anger detta
bedömer 33 % av lärarna att avsatt tid för samverkan räcker i hög utsträckning	24 % anger detta
samtalar 78 % av lärarna med andra lärare om erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen	62 % anger detta
har lärarnas kompetens inom sex och samlevnad följts upp	22 % anger detta
har lärarna erbjudits kompetensutveckling inom sex och samlevnad	39 % anger detta
anger rektorn att skolan har lärare som är utbildade i hbtq-frågor	58 % anger detta
arbetar 39 % av lärarna med hbtq-frågor i sitt/sina ämnen	36 % anger detta
låter 50 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads innehåll i hög utsträckning	35 % anger detta
låter 44 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads arbetsmetoder i hög utsträckning	27 % anger detta
låter 61 % av lärarna eleverna tycka till om sex- och samlevnadsundervisningen i hög utsträckning	45 % anger detta
bedömer rektorn att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet på denna skola är hög	51 % anger detta
bedömer 72 % av lärarna att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög	52 % anger detta

Resultaten i tabellen baseras på svar från 300 skolor av 450 slumpmässigt utvalda skolor (67 %) när det gäller rektorsenkäten och svar från 3982 lärare av 8084 registrerade lärare (49 %). Resultaten för Gröndalsskolan baseras på svar från rektorn i rektorsenkäten och svar från 18 av 48 registrerade lärare (38 %) i lärarenkäten.

Gröndalsskolans arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Rektorns ansvar för att skolans sex- och samlevnadsundervisning är av god kvalitet

Vid intervjuer med rektor och lärare framkommer att det inte finns några uttalade mål för skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen förutom kursplanemål i de olika ämnena. Lärarna gör pedagogiska planeringar för varje arbetsområde där mål för sex och samlevnad kan ingå. Vid granskningstillfället fanns dock ingen översikt över vilka sex- och samlevnadsmål som finns med i lärarnas planering. Det görs ingen specifik utvärdering eller dokumentation av sex- och samlevnadsundervisning på skolnivå.

Enligt rektorn sker samplanering och bedömning under gemensam tid för lärarna och rektorn uppger också att försteläraren har en särskild roll att leda detta arbete. Lärarna uppger generellt att tiden för samverkan inte är tillräcklig i nuläget. Det framkommer också att ett flertal lärare som undervisar i årskurserna 7-9 inte kan vara med på grund av schematekniska skäl.

Rektorn och lärare berättar vid intervju att kompetensbehovet i området sex och samlevnad till viss del följs upp vid medarbetarsamtal. Vid intervjuer med lärare framkommer det att lärarnas kompetensbehov varierar stort. Den senaste och gemensamma kompetensutvecklingen inom sex- och samlevnadsområdet har bestått av enskilda föreläsningar som handlat om exempelvis transvetism, hbtq och hedersproblematik. Lärarna uttrycker ett behov av ytterligare fördjupad kompetensutveckling särskilt i arbetsmetoder för att bemöta nätmobbing, där sex- och samlevnadsproblematiken ingår.

Elevhälsans roll på skolan gällande sex- och samlevnadsundervisning är främst stödjande. Lärarna planerar och genomför undervisningen i sex och samlevnad och lärarna har möjlighet att ta in elevhälsans kompetens när de önskar. Exempel på sådana tillfällen är området pubertet, rasism eller i arbete med värderingar och normer. Skolsköterskan genomför hälsosamtal i årskurserna 4 och 8 och i samtalet kommer även frågor om sex och samlevnad upp. Frågeställningar från hälsosamtalen kan därefter mynna ut i att eleverna får arbeta med ett tema som flera elever har tagit upp vid samtal. Ett sådant tema har könsidentitet varit. Elever i årskurserna 7-9 uttrycker vid intervjuer ett behov av större tillgänglighet till elevhälsan för att kunna ta upp frågor inom sex och samlevnad med dem.

Elevernas möjligheter att utveckla kunskaper inom hela det område som ryms inom begreppet sex och samlevnad

Elever och lärare ger ett flertal exempel på hur området sex och samlevnad tematiskt integreras i olika ämnen. Exempel på sådana teman är vänskap och kamratskap, familjen, normer och identitet. I årskurserna 6 och 8 genomförs ett särskilt tema om sex och samlevnad. Enligt lärarna utgår sex- och samlevnadsundervisningen ofta från aktuella händelser/nyheter eller incidenter som har hänt på skolan. Lärare och elever i årskurserna 4-6 berättar också att frågor som rör området kan ställas både under lektionstid och anonymt läggas i en frågelåda. En sådan frågelåda finns även, enligt lärare, i årskurs 8 och denna används i ämnet biologi i början av temat sex och samlevnad.

Lärarna är medvetna om progressionen i planering av sex- och samlevnadsundervisningen och hänvisar till planering i årskurserna 4-6 där kroppsdelar tas upp i årskurs 4 och pubertet i årskurs 6. I årskurserna 7-9 uppger lärarna att frågor som rör sex och samlevnad integreras i olika arbetsområden som till exempel området Media i årskurs 8 eller inom Samhälls-ekonomi i årskurs 9. Inom dessa områden har eleverna diskuterat varför det till exempel "klankas ner på" damlandslagets klädsel eller löneskillnader mellan män och kvinnor. Lärare nämner också att man genomför ett tema sex och samlevnad i slutet av årskurs 8, dock framgår det inte av intervjuerna hur lärarna fördjupar kunskaperna kring sex och samlevnad.

Det framkommer vid intervjuerna med lärare och elever att eleverna arbetar med området sex och samlevnad på många olika sätt. Arbetsmetoder som används är till exempel värderingsövningar, boksamtal och gestaltning vid skrivuppgifter. Vidare får eleverna diskutera i par och i grupp olika sex- och samlevnadsfrågor som ofta bygger på aktuella händelser på skolan eller när något hänt i samhället och då eleverna tittat på "Lilla Aktuellt". Ett annat exempel är en övning där eleverna på en människokropp får markera var olika känslor sitter. Planschen med människokroppen tas sedan med på ett föräldramöte och föräldrar och elev får där diskutera om det är något man kan ändra på och hur man i så fall gör det.

Det varierar i vilken utsträckning lärarna bedriver en normkritisk och inkluderande sex- och samlevnadsundervisning. Ett par goda exempel på uppgifter är så kallad yrkesspaning, där eleverna får välja yrke och skriva om det ur ett genusperspektiv och när eleverna granskar resereklam och diskuterar vilka målgrupper denna vänder sig till.

Lärare som undervisar i årskurserna 7-9 säger att skolan har blivit bättre på att betona friskperspektivet inom sex och samlevnad. Rektorn bekräftar denna bild. Enligt de äldre eleverna framkommer det dock att undervisningen inte är inriktad på det "kärleksfulla", och att det känns som ett "vanligt ämne" som inte har med kärlek att göra. Enligt eleverna handlar undervisningen i årskurs 8 mera om det biologiska som könsorgan, graviditet och sexuellt överförbara sjukdomar.

Vid intervjuer med elever och lärare framkommer att sex- och samlevnadsundervisningen i de lägre stadierna till stor del bygger på elevernas egna frågor. Däremot berättar de äldre eleverna att de inte kan påverka sex- och samlevnadsundervisningen utan att det är lärarna som planerar området och även arbetsmetoder. Teman som eleverna i de äldre åldrarna vill arbeta mer med är olika sexuella läggningar och olika frågor som rör kärlek.

Utvecklingsområden

I syfte att höja skolans kvalitet i sex- och samlevnadsundervisningen behöver ett utvecklingsarbete genomföras inom följande prioriterade områden:

- Rektor och lärare behöver formulera mål för undervisningen i sex och samlevnad för att uppnå en tydligare progression och för att möjliggöra en uppföljning av undervisningen.
- Rektorn behöver följa upp att personalen har den kompetens och erbjuds möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att undervisa om sex och samlevnad.
- Lärarna behöver utveckla elevernas delaktighet i undervisningens innehåll.

Utifrån vad som har framkommit i granskningen av Gröndalsskolan arbete med sex- och samlevnadsundervisningen kommer ingen uppföljning att genomföras.

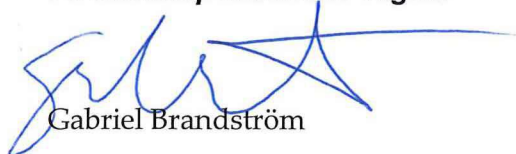
Information om granskningen

Skolinspektionen genomför under hösten 2017 en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med granskningen är att undersöka om elever får en undervisning i sex och samlevnad av god kvalitet. För att ta ställning till det undersöker granskningen dels hur rektor genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande.

Kvalitetsgranskningen kombinerar en bredare kartläggning i form av en enkätstudie av 450 skolor med en närmare granskning av 28 skolor inom aktuella skolformer. Granskningens slutrapport kommer att publiceras våren 2018.

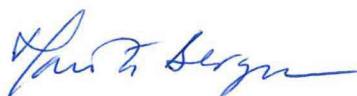
I bedömningen har även utredare Anette Hamerslag deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Gabriel Brandström

Enhetschef

Marita Bergman
Undervisningsråd